

PAGINA 3

Kerst is één grote liefdesverklaring

PAGINA 7

Lied Stille Nacht bestaat 200 jaar

PAGINA 8

Kerstnacht in de Grote Kerk

VERDER: We maken het gezellig ■ Joods lichtfeest ■ Hoopvol eten met jongeren ■ De kerk als oefenschool ■ De Mama's zijn lekker gek

Kerkasiel in Bethel

Gezin op de vlucht centraal in Haagse kerk

De Haagse Parochie Noord schonk aan kerkhuis Bethel de moderne icoon 'Madonna del Mare Nostrum'.

REPORTAGE Is er ook goed nieuws te ontdekken in het vraagstuk rond de vierhonderd uitgeprocedeerde kinderen die Nederland zouden moeten verlaten? Dat het Haagse kerkhuis Bethel kerkasiel verleent aan een Armeens gezin, roept veel op. Ook nieuw elan.

Goed nieuws. Voor het Armeense gezin Tamrazyan zou ongetwijfeld het best mogelijke nieuws zijn dat ze in Nederland mogen blijven. En dat geldt niet minder voor de gezinnen van de vierhonderd andere in Nederland gewortelde, maar uitgeprocedeerde kinderen.

Op het moment van schrijven is de vierde week ingegaan van het kerkasiel in buurt-en-kerkhuis Bethel. Op 26 oktober is in buurt- en kerkhuis Bethel een doorlopende kerkdienst begonnen om te voorkomen dat het daar verblijvende gezin wordt opgepakt en uitgezet. Predikanten en bezoekers uit Den Haag en van ver daarbuiten houden de dienst gaande. Een geoliede organisatie vanuit de Haagse Protestantse Gemeente

'Het is onze plicht'

zorgt ervoor dat alle gaten in het rooster worden opgevuld en dat de praktische zaken voor de opvang van het gezin geregeld worden.

Wakker geschud

Ikspreek twee participanten. Liesbeth Kromhout is coördinator van de diaconie in de Haagse Houtrustkerk. Ze is betrokken bij een ondersteuningsgroep voor vluchtelingen, sommigen van hen komen ook bij haar thuis. Ze vindt het enorm frustrerend dat asielaanvragers vaak lang moeten wachten op een status. Maar af en toe is er ook goed nieuws: 'Een tijdje terug konden we

een van de vluchtelingen uitzwaaien, een gestudeerd man. Hij woonde al zeven jaar in Nederland en kreeg steeds geen status, maar uiteindelijk heeft hij het voor elkaar gekregen dat hij een green card kreeg om in Amerika aan het werk te gaan.'

Kromhout gaat deze weken regelmatig naar Bethel. Haar gespreksgroep stelde ze voor om in plaats van in de Houtrustkerk een keer samen te komen in Bethel. Ze maakten een dienst mee en

partijen. 'Dit heeft een aantal gemeentelieden wakker geschud', vertelt ze. 'En als je je één keer verdiept in deze problematiek, dan móet je wel meehelpen. Het is gewoon onze plicht. Wij zijn in Nederland zo rijk en de wereld is zo groot. Laten we een ander ook gunnen dat hij leeft.'

Zout en licht

Karl van Klaveren, predikant van de Houtrustkerk, is deze weken ook regel-

De kinderen van het gezin Tamrazyan. FOTOGRAF: MAARTEN BOERSEMA

hielden daarna hun eigen bijeenkomst in een ander zaaltje. 'Dat was een goede middag en veel mensen wilden meer over de situatie weten.' Ook organiseerde ze met het diaconaal team in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van afgelopen maart een forumdebat over vluchtelingen met kandidaten van verschillende politieke

partijen. 'Het heeft een aantal gemeentelieden wakker geschud', vertelt ze. 'En als je je één keer verdiept in deze problematiek, dan móet je wel meehelpen. Het is gewoon onze plicht. Wij zijn in Nederland zo rijk en de wereld is zo groot. Laten we een ander ook gunnen dat hij leeft.'

een soort cultuuromslag', aldus Van Klaveren. 'Er komen mensen uit het hele land op af, dag en nacht. Ik vind het een hoopvolle actie die signaleert dat het maatschappelijk verzet weer een beetje opbloeit en dat de kerk haar plek in de maatschappij weer inneemt. De kerk vertaalt haar boodschap heel concreet door om deze mensen heen te gaan staan. Er groeit een nieuw soort saamhorigheid; de tijd lijkt rijp voor een spiritualiteit van het wij.'

Ook voor de kerk zelf vindt Van Klaveren de doorlopende dienst goed nieuws. 'De liturgische creativiteit die het kerkasiel losmaakt is bijzonder inspirerend. Er is ruimte om te experimenteren met vieringen en om daarvan te leren.'

's Avonds, onderweg naar Bethel, stuurt hij me een spraakbericht via WhatsApp: 'Het lijkt me ook goed nieuws dat er nieuw elan groeit. De mensen in de kerk kunnen voor hun gevoel echt iets doen. En het mooie is dat je het alleen samen voor elkaar krijgt. Het is niet het werk van één persoon, we moeten het met elkaar doen. Het is godsonmogelijk om het alleen te doen, 24 uur per dag, 7 dagen per week. Zo worden we als kerk weer zout voor de aarde en licht voor de wereld.' En hij fietst weer verder.

IRNA VAN DER WEKKE

VOLG DE ACTUALITEIT OP KERKINDENHAAG.NL EN FACEBOOK.COM/KERKINDENHAAG

Goed nieuws

Iedere week staat op de website van de NOS een 'goed-nieuws-bericht'. Eronder staat: 'Dit is ons Goede Verhaal. Elke zaterdag gaan we op zoek naar mensen met oplossingen voor problemen in hun wijk, dorp, stad of de wereld.' Goed nieuws, daar heeft een mens behoefte aan. Het woord Evangelie betekent letterlijk: goede boodschap. Met Kerst vieren we dat we sinds de geboorte van Jezus goed nieuws te melden hebben. In dit Kerstnummer van *Kerk in Den Haag* delen we de goede verhalen die onze stad rijk is.

Achtergrond kerkasiel Bethel

Het Armeense gezin Tamrazyan kwam negen jaar geleden in Nederland, nadat de vader, politiek actief, bedreigd was. Een verblijfsvergunning werd aanvankelijk toegekend, maar is steeds door de overheid voor de rechter aangevochten, zodat hun procedure bijna zes jaar geduurd heeft. De Raad van State heeft uiteindelijk een verblijfsvergunning afgewezen, maar de toetsing die daarvoor gebruikt is en het enkele ambtsbericht dat hiervoor de basis vormde, roepen bij de betrokkenen vraagtekens op. Op vrijdagmiddag 26 oktober is de Protestantse Kerk Den Haag begonnen met een voortdurende kerkdienst in buurt- en kerkhuis Bethel, om daarmee kerkasiel te bieden aan het in het pand verblijvende gezin. De landelijke Protestantse Kerk ondersteunt de actie. De landelijke scriba, ds. René de Reuver, is ook voorgegaan in de dienst. Protestants Den Haag wil uitnodigen tot gesprek en er zijn contacten met politici. Het kerkasiel telde op het moment van schrijven 350 verschillende voorgangers, 1.500 bezoekers, 14 coördinatoren en er zijn twee paaskaarsen versleten.

DOE MEE!

op [facebook.com/kerkinderhaag](https://www.facebook.com/kerkinderhaag)

Deel nieuws en opinie over (een) kerk, zingeving, cultuur. Blijf op de hoogte van nieuwe stukken op kerkinderhaag.nl.

Voor én door 50-plussers!

Zoals:

- Hulp bij belastingaangifte
- Advisering voor Ouderen
- Korting ziektekostenverzekering

Wordt nu lid – info 06-23979374

Firma A. H. Kerkhof & Z^o

Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra

- Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
- Waldeck Oude Haagweg 28
- Nootdorp Veenweg 14

of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Van Der
Helm
uitvaartzorg

want met afscheid begint herinnering

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELIENENSPOR.NL - WWW.ENGELIENENSPOR.NL

HET CLINGENDAELHUYSEN - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat

Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6

ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

JOHAN WASSENAAR

VOETBEDDEN, OP-MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Kerst in Den Haag

Het is donker, dus we maken het gezellig

Licht en vreugde in het donker. Scheveningen, 31 december.

REPORTAGE Het van oorsprong christelijke kerstfeest wordt op tal van niet per se christelijke manieren gevierd. Een rondgang langs Haagse festiviteiten.

ALLERLEI EVENEMENTEN ROND Kerst zijn in Nederland uitgegroeid tot nieuwe tradities. Je struikelt over de kerstmarkten en in winkels verschijnen de eerste kerst-artikelen al eind oktober. De periode rond Kerst – soms ook midwinterfeest of lichtfeest genoemd – groeit uit tot een groots spektakel vol winterromantiek.

Kersthuis

Omroep West houdt al een aantal jaren de verkiezing van 'Het kersthuis van het jaar'. Mensen toveren hun huis en straat om naar één groot gekleurd lichtobject met kerstmannen, treintjes, miniatuur kerstdorpen, bontgekleurde kerstbomen. Kosten noch moeite worden gespaard om alles zo uitbundig mogelijk te versieren. De hoofdmoot bestaat uit véél lichtjes, een enkele keer komt er een

De kick van het grootste vreugdevuur

kerststal voorbij.

De kerststal is een gestold overblijfsel uit de Middeleeuwen, waar het kerstverhaal werd nagespeeld om volksdevotie te stimuleren. Maar om devotie gaat het niet bij de kersthuisen. Wel om een sfeer van licht en gezelligheid in de donkerste periode van het jaar.

In voorbije tijden was 25 december de dag waarop de Romeinse zonnegod Mithras werd aanbeden. Voor de Romeinen was de tijd waarin de dagen weer lengen een lichtfeest om de midwinterzonnenuwende te vieren. De zon werd daarbij een handje geholpen door vreugdevuren te stoken. In Scheveningen en Duindorp kennen we ook vreugdevuren. Jimco de Boer, een van de jonge organisatoren, ver-

telt: 'Sinds een jaar of vijftien hebben we de vreugdevuren op het strand, waarbij het een wedstrijd is wie het hoogste en grootste weet te bouwen. We zijn hiermee uniek in de wereld en daar ben ik trots op. Waarom het vreugdevuur heet? Het geeft ons een kick om er met elkaar aan te bouwen en om te winnen. En het is onwijs gezellig.'

Op straat

Muziek hoort ook bij Kerst. De Engelse traditie kent 'Christmas Carolers': koortjes die buiten op straat kerstliederen zingen. Dit gebeurt ook bij de Scheveningse Lightwalk, met koren op verschillende plekken langs de route. Mariet Herlé die meezingt in zo'n klein koor, vertelt: 'De Scheveningse Lightwalk geeft ons de kans om mensen een plezier te doen met onze muziek. We zingen rond Kerst ook in bejaardenhuizen, bij daklozen en bij de lunch voor eenzame mensen bij de YMCA.'

Er worden in Den Haag ook veel kerstconcerten gegeven die niet per se christelijk georiënteerd zijn. Zo wordt in het Atrium in het stadhuis op 16 december een *kerst-sing-along* gehouden. Laura Wijninga vertelt: 'Het Atrium is "de huiskamer" van de stad. Wij vinden het belangrijk om voor het vierde jaar op rij deze sing-along te organiseren. Met de 1.300 deelnemers luiden we gezamenlijk de kerstperiode in. Het is niet specifiek gericht op het gelovige aspect van het kerstfeest. Het gaat ons om saamhorigheid: muziek verbindt en dat gebeurt als je met zovelen samen zingt. We proberen eenzame ouderen extra te bereiken. Dat doen we door publiciteit bij bijvoorbeeld zorginstellingen.'

Het Haagse Popkoor Focus geeft op 15 december een kerstconcert in Scheveningen. Annemiek Linguard,

bestuurslid, vertelt: 'Het gaat ons in de eerste plaats om het plezier van zingen: we zingen een gevarieerd programma, van *poppy songs* tot verstilde nummers. Het thema van dit jaar is dat "Let's get together again". De titel is ook een boodschap. We proberen een steentje bij te dragen aan het verkleinen van verschillen tussen mensen en we proberen met onze

De enige echte Kerstman loopt op het Voorhout

muziek een gevoel van saamhorigheid te creëren.'

Op het Lange Voorhout is van 14 tot 23 december de commerciële Royal Christmas Fair. Met glühwein, chocolademelk, warme wafels. Er zijn bijna honderd kramen, 'kerstacteurs' en de 'enige echte Kerstman' is aanwezig. 'De fair wil breed toegankelijk zijn voor iedereen. Het ademt een sfeer van gezelligheid en warmte, met kaarsen en vuur, waar iedereen zich bij op z'n gemak kan voelen.' Aldus de organisatie.

Voor veel mensen voldoen al deze festiviteiten aan een behoefte aan romantiek, gezelligheid en saamhorigheid. Waarschijnlijk vervult het ook een verlangen om even los te zijn van de realiteit en het alledaagse. We verkeren samen met anderen eventjes in een wereld van vrede en licht, met klingelende kerstklokken en vrolijke muziek.

Daarmee is het meer een midwinterfeest dan een kerstfeest. De naam 'kerstmis' betekent immers Christusmis. Maar voor de christelijke betekenis van het kerstfeest kunnen we ook ergens terecht: in de Haagse kerken.

GREET KAPPERS

Kerst in den vreemde

‘Iedereen neemt een pan eten mee’

‘IK MIS MIJN FAMILIE HET MEEST MET Kerst’, vertelt Hazel uit de Filippijnen. ‘Vroeger vierden we met elkaar de novenen: iedere dag een kerkmis in de negen dagen voor Kerst. Samen uitzien naar de geboorte van Christus had voor mij een diep emotionele lading. Ouderen vertelden dat we een wens mochten doen als we de hele novenen gevierd zouden hebben.’ Een Kerst met familie, dat zou Hazel zich wensen. ‘Godzijdank is er Skype en Whatsapp. Vroeger was ik voor een kort telefoongesprek veel geld kwijt. Als de verbinding dan plots stopte, voelde ik mij pijnlijk eenzaam.’ Juist doordat Hazel de Filippijnse kersttradities in Den Haag zoveel mogelijk voortzet, voelt ze zich met verleden en familie verbonden. ‘Ik vier hier Kerst met mijn man, zoon en met Filippijnse vrienden van de r.-k. Church of Our Saviour. Veel gaat net als vroeger. Op *buenanoche* – ‘goede avond’, kerstavond – opende opa het diner met een dankgebed voor al het goede dat we in het

‘We zien er op ons paasbest uit’

afgelopen jaar hadden meegemaakt. Daarna aten we *pangsit*, noedels met groenten of vis, een typisch kerstgerecht. Onze kerstmaaltijden waren karig want mijn familie komt uit de lage klasse. Welgestelden uit de hoge klasse konden zich *lechon manok* permitteren, aan het spit gegrilde kip. Om middernacht trok het hele dorp naar de kerk. Daarna pakten we kleine cadeautjes uit; ieder had een naam geloot en iets kleins gekocht. Eerste Kerstdag was misschien wel de feestelijkste van het jaar: ieder vertoende zich dan op z’n paasbest, want nieuwe kleren kochten we alleen voor Kerst. Volgens traditie bezocht iedereen na de ochtendmis de eigen peetmoeder, van wie we cadeautjes kregen.’ Laatst belde Hazels oom in de Filippijnen op. ‘Hij vroeg zich grappend af, of de kerstman uit het koude westen met cadeautjes onderweg zou zijn.

REPORTAGE Hoe vier je Kerst als je ver van je geboorteland woont? In drie portretjes vertellen een Filippijnse, een Chinees en een Ghanees erover. In Den Haag zetten ze hun eigen traditie rond Kerst voort. De grootste gemene deler is: ‘samen’.

Buenanoche op de Filippijnen.

Geld naar huis sturen is een nieuwe Nederlandse kersttraditie geworden. Ik gun mijn familie net zoveel kleren en *lechon manok* als ik mezelf hier kan permitteren. Dat maakt ze blij. Eenzaamheid en blijdschap, dat betekent Kerst voor mij.’

Koptelefoons

‘De essentie van Kerst is Jezus, niet de cadeautjes’, zegt Jony Yuen stellig. Ze nodigt voor de kerstviering in de Chinese OneLove Church (Dunne Bierkade) zoveel mogelijk vrienden en kennissen uit.

‘Met ons grote kerstdiner kunnen we precies uitleggen wat het feest van Jezus’ geboorte en aanwezigheid inhoudt. Hij is ooit geboren om mij nu de liefde, redding en kracht te geven waarmee ik, als zijn ambassadeur, hem mag dienen. Gasten voelen zich absoluut niet ongemakkelijk bij zo’n liefdesverklaring. Met Kerst zijn we sowieso al in een blijde stemming. Bovendien schenkt het evangelie nou eenmaal hoop en blijdschap. We hebben aan tafel dus een goede aanbidding. Vaak leidt dat tot spirituele (weder)geboorte. Velen ontdekken in Jezus hun redder: zieken ontvan-

gen Gods genezing, gebroken harten troost en blijdschap. Er komen steeds meer Nederlanders naar onze kerk, vaak partners van Chinese broeders en zusters. Op zaterdagochtend, houden wij aanbidding in het Nederlands, met Chinese vertaling. Op zondagen houden we zondagsdienst in het Mandarijn, maar door koptelefoons klinkt de Nederlandse tekst. Iedereen moet het evangelie kunnen horen, ook na Kerst.’

Kip of geit

‘Ik kan niet wachten. Ik wil zingen, lachen, biddend dansen!’, zegt John Owusu uit Ghana enthousiast. Hij kerkt met landgenoten in het Multicultureel Ontmoetingscentrum (MOC) Schilderswijk. ‘Vanaf de vroege ochtend voor kerstavond maakt ieder gezin een overvloedig diner klaar. ’s Avonds komen we als familie – vrienden, kennissen, iedereen hoort daar bij – bij elkaar, keurig gekleed, ieder met een pan eten. Al dinerend bidden en lachen we. Totdat iemand het volume van de geluidsboxen omhoog draait; we zijn

Kerst is één grote liefdesverklaring

dan niet te stoppen, we gaan dan los voor Jezus. Op Eerste Kerstdag staan we met sneeuw witte kleren in de kerk, symbool voor blijdschap en overwinning. In jubelstemming slachten we in Ghana vervolgens een kip of geit. Bijzonder, want de meeste Ghanezen kopen vanwege geldgebrek door het jaar heen geen vlees. In Nederland is alles binnen handbereik... De hele Kerst maken we plezier met familie, waar dan ook daklozen bij horen, want dat was de Heilige Familie ook. Familie is ons leven. Haagse Ghanezen met geld gaan met Kerst naar hun geboorteland. Velen laten het bij het verzenden van een doos met kleren, schoenen en geld.’

ROBERT REIJNS

MEER MULTICULTURELE KERST: KERKINDENHAAG.NL

De chanoekia brandt

Joods licht- en kinderfeest in het Atrium

INTERVIEW December draait om Chanoeka, Sinterklaas en Kerst. De mijter en lichtjesboom zijn ieder bekend. Maar wie weet waarom in het stadhuis een enorme kandelaar brandt? De Haagse rabbijn Shmuel Katzman legt het uit.

WERELDWIJD VIJFEN JODEN CHANOEKA, ‘het feest van de lichtjes’ of inwijdingsfeest. Dit jaar is dat tussen 2 en 10 december.

Het joodse verhaal over Juda de Maccabeër vertelt over de oorsprong ervan. Grieken hadden de tempel in Jeruzalem ontwijd door op het altaar een varken te offeren. Ook wilden ze er een beeld van Zeus neerzetten. Dat was voor Juda de druppel. Met aanhangers sloeg hij terug en heroverde gebieden. Na een bloedige strijd bemachtigden ze Jeruzalem. De verwoeste tempel moest in ere hersteld worden: er kwam een nieuw altaar, de godenbeelden werden

Boom en kandelaar in ‘huiskamer van alle Hagenaars’

verwijderd, er kwamen nieuwe heilige bekers en de hoge kandelaar (menora) werd rechtgezet. Een priester stak met een beetje olie uit een klein kruikje de menora aan, die moest branden voor de inwijding. Wonder boven wonder bleef de kandelaar acht dagen branden, want zolang duurde het voordat nieuwe olie geperst en gezuiverd was. Vanaf dat moment konden de joden Chanoeka vieren.

Wonder

‘Chanoeka staat voor de overwinning van licht op de duisternis, zoals rechtvaardigheid machtsmisbruik overwint’, vertelt de Haagse rabbijn Shmuel Katzman van de Joodse Gemeente.

‘Een fysiek zwakke en slecht bewapende minderheid had de moed en kracht om op te komen voor de eigen waardigheid. Het leert ons hoe je als minderheid met een agressieve meerderheid kunt omgaan. Ik vind de militaire operatie van toen bewonderenswaardig en volledig legitiem. Toch mogen we niet de boodschap van het wonder vergeten: dat je duisternis niet met stokken en bezems verdrijft, maar met licht – zelfs met maar een klein beetje. Het licht van de kandelaar staat symbolisch voor bovennatuurlijke wijsheid en vertrouwen op God.’

Dat vrede de nadruk heeft, blijkt uit de viering van Chanoeka thuis. Bij zonsondergang wordt iedere dag een kaarsje van de chanoekia aangestoken. Hij staat bij het raam of de deurpost, zodat voorbijgangers hem zien. Bij het aansteken zingen en bidden de gezinsleden.

Pepernoten

Katzman vertelt: ‘Chanoeka is ook een inspiratiebron voor de geloofsoepvoeding. Het Talmoedverhaal over de kandelaar leert ons dat je iedere strijd die bij een joods leven komt kijken – denk aan vooroordelen – kunt winnen met geloofsvolharding. Met Chanoeka krijgen kinderen vaak een vierzijdig toltetje, de *sevivon*. Toen de joodse studie tijdens de Griekse bezetting verboden was, en studenten betrappt werden, deden ze net alsof ze een onschuldig spelletje speelden.

Dit behoort tot de populairste joodse feesten. Bij het Loofhuttenfeest wordt de trektocht van de joden door de Sinai herdacht, waar ze in hutten sliepen. De moderne jood vindt de moraal van dat verhaal, ‘terugtrekken voor bescherming’, minder aansprekend dan dat van Chanoeka, ‘opkomen voor je overtuigingen’. Chanoeka is des te geliefd omdat het samenvalt met andere licht- en kinderfeesten. Wij vieren geen Kerst maar wel Sinterklaas, waar weinig christelijks aan is. Onze pepernoten zijn koosjer.’ In Den Haag wordt het begin van Chanoeka gevierd met het aansteken van een reusachtige

chanoekia in het stadhuis. Ook niet-joden, onder anderen de burgemeester, zijn daarbij aanwezig. Er is een tentoonstelling waarop achttien joodse plekken belicht worden: ‘18 lichtpunten in joods Den Haag’.

Kan de chanoekia wel samengaan met de scheiding tussen religie en staat? ‘Die vraag zou menig jood z’n wenkbrauwen doen fronsen. Ten eerste treedt het jodendom meestal niet naar buiten met haar tradities. Chanoeka is een wereldwijde uitzondering, met een chanoekia op de Dam, bij de Eiffeltoren, voor de Brandenburger Tor, enige jaren geleden bij het Vredespaleis. En

sinds de opening van het nieuwe stadhuis in het Atrium. De staat moet geen voorkeursbehandeling geven aan een bepaalde religieuze groep, laat staan een religie opdringen. Het seculiere gedachtegoed, of atheïsme, mogen evenmin dominant zijn. In 1995 kreeg het vernieuwde stadhuis de slogan ‘huiskamer van alle Hagenaars’. Sindsdien mogen wij ieder jaar in onze gemeenschappelijke huiskamer de chanoekia aansteken. In het stadhuis staat ook een kerstboom. Dus waarom geen chanoekia?’

ROBERT REIJNS

Website tafelvanhoop.nl

Recept voor een mooie avond

INTERVIEW Kerken en andere clubs hoeven het draaiboek maar te volgen, én te koken. Dan ontstaat rond een maaltijd een mooie avond, die anders is dan wanneer er 'zomaar' samen gegeten wordt.

HET BEGON DRIE JAAR GELEDEN als een vernieuwend experiment van Stekjong – deze poot van de Haagse protestantse kerkorganisatie Stek richt zich op kinderen, tieners, twintigers en dertigers. Stekjong bedacht de Tafel van Hoop: samen eten rond een thema. Het doel is: 'de eettafel heroveren als een plek van betekenis, verdieping en echte ontmoeting'. Een soort Laatste Avondmaal 2.0, waar het oude ritueel van breken en delen wordt herontdekt en toegankelijk gemaakt.

Eten in de duinen werd eten in de woestijn

De Tafel van Hoop werd een succes en mag nu de wijde wereld in. Op website tafelvanhoop.nl staan praktische handleidingen voor kerken en andere gemeenschappen. Met behulp van kant-en-klare draaiboeken en een doe-het-zelf gids kunnen ze aan de slag. 'Het is een waardevolle handreiking voor iedereen die op zoek is naar andere vormen van verdiepen en ontmoeten', zegt projectleider Jonathan Bartling. De Bethelkappel, de Maranatha- en de Bergkerk hebben zich al

Tafel van de Hoop in de Scheveningse duinen.

gemeld voor het organiseren van een Tafel van Hoop.

Het concept is volgens Bartling zo uniek dat hij het met iedereen wil delen. 'Je houdt een maaltijd, maar het is meer dan eten alleen. In elke Tafel

zit een thematische lijn. Je maakt door de avond heen een beweging, net als in een ritueel. Beleving is belangrijk, aandacht voor het voedsel en de sfeer ook. Het zijn mooie plekken voor openhartige ontmoetingen.'

In de afgelopen jaren werd de Tafel van Hoop gehouden in kerken, een buurthuis, synagoge, conferentiehotel en zelfs in de open lucht van de Scheveningse duinen. In een soort picknick met exotische gerechten

was het thema toen 'reisverhalen'. 'De duinen werden een woestijn, met daarachter in de verte het land van melk en honing.' De deelnemers zijn divers: scholieren en zwerfjongeren, studenten en statushouders, 'gewone' kerkgangers en zinzoekende twintigers.

Bonbon

Op de website staan programma's om de Tafel van Hoop te organiseren. Tussen elke gang in het menu zitten een verhaal, lied of opdracht. Bijvoorbeeld voor een avond over 'verleidingen', rond carnaval. Bezoeke wordt bij binnenkomst gevraagd om een bonbon te geven aan een ander. Later schrijven ze een liefdesbrief aan hun verleiding. 'Juist de open ruimte om nieuwe dingen te ontdekken is van belang', aldus de handleiding.

De rode draad van de avond is een bronverhaal, uit de Bijbel of zelfgeschreven. Na een Tafel van Hoop over de verloren zoon concludeerde Bartling: 'De maaltijd zelf vertelt het verhaal, de zintuigen luisteren. Gaandeweg de avond gingen de vragen steeds dieper. "Wat is voor jou thuis-komen?", ging over de tafel. "Hier en nu, bij jullie", was het antwoord. Thuis is dus groter dan gedacht.'

Bij het zoeken van de website even opletten: er is nu ook tafelvanhoop.nl, maar dat is van Kerkinactie die vluchtelingen op 18 december een warm welkom wil heten.

HANS HEMMES

advertenties

ORIGINEEL CADEAU VOOR DE FEESTDAGEN!

Herinnering aan
200 jaar badplaats

Scheveningen
Badplaats in beeld
Sandra Uittenbogaart

FOTOBOK
Eenmalige druk
€ 14,95
badplaatsinbeeld.nl

OOK VOOR BEDRIJVEN Tot 50% korting! OP=OP

Kinderwinkel in Moerwijk

'Hier voelen kinderen zich veilig'

INTERVIEW In de Kinderwinkel in Moerwijk bloeien kinderen open. Daar zijn ze even weg van de drukte en problemen thuis. In het protestantse buurthuis is iedereen welkom.

'Ik verveel me nooit', vertelt Marijke Beker over de Kinderwinkel. Dat is een missionair-diaconaal buurthuis in Moerwijk waar zij sinds enkele jaren vanuit de protestantse kerkorganisatie Stek werkt. Een groep vrijwilligers uit de Marcuskerk zag 25 jaar geleden veel kinderen op straat spelen, waar het niet echt veilig was. Ze startten met de P. Oosterleeschol het project De Bank, letterlijk een bank waarop kinderen hun verhaal kunnen vertellen aan een vertrouwenspersoon. Inmiddels is dat Marijke. Het initiatief groeide en het pand van wat nu de Kinderwinkel is, werd gekocht.

Zonder ouders en onder elkaar

'De Kinderwinkel biedt kinderen veiligheid. Even weg van de drukte en problemen thuis: vaak ingewikkelde gezinnen en kleine huizen. We doen dit vanuit de bijbelse waarde dat elk mens waardevol en uniek is en dat iedereen een tweede kans verdient. Bij God is iedereen welkom. Word je er vandaag uitgestuurd? Dan mag je het volgende week weer proberen. Andere organisaties hebben spreekuren; wij zijn er altijd voor persoonlijk contact. Lukt het vandaag niet, dan morgen wel.'

Twee betaalde krachten en ruim veertig vrijwilligers draaien mee. Sommigen nog van het eerste uur, vanuit de Marcuskerk. Verder een mix van jong en oud, vaders en moeders uit heel Den

Kokkerellen in het tienerrestaurant van de Kinderwinkel.

Haag met verschillende achtergronden. De winkel is een begrip. Meidenclubs, huiswerkbegeleiding en muzieklessen, elke dag is er iets. Op donderdagen draait al vijftien jaar lang het tienerrestaurant.

Tieners centraal

Marijke: 'Voor het tienerrestaurant hebben we een wachtlijst. In het voor- en najaar zijn er drie groepen die om de drie weken met een vrijwillige kok koken en bedienen. Je mag proberen en fouten maken; dan is het eens wat minder lekker. Het gaat om de tieners: even zonder ouders onder elkaar. Het is opgericht om te leren samenwerken en afstemmen; hoe kook je lekker en gezond? Kan het voorgerecht al geserveerd? Als het Ramadan is, bespreken we dat met de kinderen; wat geloven jullie en wat geloven wij? We snappen het als ze niet kunnen komen, of het klaargemaakte eten meenemen naar huis. We leren bij alle activiteiten als het ter sprake komt: hoe luister je en voer je een gesprek? Wat als je aange-

vallen voelt? Er zijn waarschijnlijk niet zoveel plekken waar ze zoveel diversiteit tegenkomen. We bereiden ze voor op de "grote boze buitenwereld".

Iedereen is welkom. Bij het spel Godly Play vertellen we bijbelverhalen, ook aan kinderen met een andere religieuze achtergrond. Kennelijk vertrouwen ouders ons: wij winnen geen ziltjes. Maar we handelen wel uit ons geloof. Op zomerkamp bidden we gewoon voor ons eten en ouders weten dat. Er is een grote openheid om met elkaar te leven.'

Als je de verhalen van kinderen hoort, denk je wel eens: jeetje, zo jong en al zoveel ellende, vertelt Marijke. 'Maar het is mooi hoe ze openbloeien. Verlegen kinderen stappen in het restaurant op mensen af om een praatje te maken. Sommige tieners van vroeger komen herinneringen ophalen of hun eigen kinderen brengen. Het betekent echt iets in hun leven, al zien ze dat misschien niet op dat moment.'

PETRA JONKERS

De Protestantse Gemeente Voorburg zoekt voor het Kerkelijk Bureau

een officemanager (m/v)

voor 16 uur per week

Het Kerkelijk Bureau is de administratieve organisatie van de Protestantse Gemeente Voorburg.

De taak van de officemanager bestaat uit de coördinatie van de werkzaamheden van het KB, de ondersteuning van de medewerkers en vrijwilligers en daarnaast het uitvoeren van secretariële en administratieve werkzaamheden.

Wij zoeken voor deze functie iemand met

- * HBO werk- en denkniveau
- * Ervaring met diverse softwarepakketten, zoals Microsoft word /excel / outlook
- * een service gerichte, doortastende en praktische instelling
- * goede communicatieve eigenschappen
- * affiniteit met kerk en geloof

Informatie over de Protestantse Gemeente Voorburg en een functieomschrijving kunt u vinden op onze website, www.protestantsegemeentevoorburg.nl.

U kunt uw sollicitatie met cv vóór 20 december 2018 richten aan Protestantse Gemeente Voorburg, t.a.v. mw. A. van den Berg, Bruijnings Ingenhoeslaan 2, 2273 KR Voorburg. E-mail: personeel.pgv@icloud.com tel. 070-319 33 92.

Corrie van Duinen: kerk als oefenschool

‘Je naaste liefhebben, we proberen het’

INTERVIEW Dominee Corrie van Duinen heeft Den Haag verruild voor het Noord-Hollandse Schermer. Ze houdt van de spanning tussen vasthouden en vooruitkijken. Motto's: niet moeilijk doen over 'weinig jongeren in de kerk'. En geen visiedocument, maar een pastorale handreiking.

DE KERK ALS OEFENPLAATS. ZO TYPEERT ds. Corrie van Duinen de gemeenschap die samen een gemeente vormt. 'Een plek waar je een manier van leven oefent, een wijze van omgaan met elkaar. Namelijk: met respect. Heb je naaste lief als jezelf, dat is niet eenvoudig. Hier kun je dat hardop tegen elkaar zeggen en het samen proberen.'

Corrie van Duinen heeft na tien jaar predikantschap in de Archipelbuurt/Benoordenhout afscheid genomen van Den Haag. 'In de Duinzichtkerk zie ik een groep mensen die iets met elkaar heeft, in Jezus' naam. Tegen alle secularisatie in blijven ze dat volhouden. Je kunt er negatief over doen dat er op een reguliere zondag minder dan honderd bezoekers zijn. Maar ik denk: daar zit 95 man! Van wie er 50, 60 na de dienst geanimeerd samen koffie drinken. Dat is toch bijzonder?'

‘Gewoon doen wie je bent’

Van Duinen houdt er niet van om moeilijk te doen over hoe weinig jongeren er naar de kerk komen. Ze heeft respect voor de gemeente zoals die nu is. Elders maakte ze eens mee dat het tijdens een gemeentevergadering alleen maar ging over de toekomst en over jeugd. 'Er stond toen een mevrouw op, 80+, die zei: "Ik kom hier iedere week, en nu krijg ik toch het gevoel dat ik hier geen gemeentelid meer mag zijn. Hoe zit dat?" Daar schrok iedereen van. Ouderen zijn niet afgeschreven, met hen oefen je ook in de kerk, en je gaat met respect met hen om. Je zorgt voor de weduwen en de wezen en de kwetsbaren, juist in de gemeenschap van de kerk. Dat zijn lastige dingen om te zeggen, zo iets wordt gauw opgevat alsof je tegen vernieuwing en verandering bent.

Maar dat is het niet. Ik denk dat veel oudere mensen bereid zijn om te investeren in nieuwe ontwikkelingen.'

Geven en delen

Het balanceren tussen vasthouden en vooruitkijken vindt Van Duinen op een prettige manier spannend. Zo ziet ze het nut van het in ere houden van de traditionele collecte: 'Tijdens mijn afscheidsdienst preek ik over het bijbelverhaal van het "penninkse van de weduwe". Dat gaat over delen van wat je zelf bezit en hebt ontvangen. Ook dat moeten we oefenen. Van de collecte op zondag wordt wel eens gezegd dat we die maar moeten maar afschaffen: er zijn betere manieren om geld te verzamelen. Maar dat is juist zo'n moment waarop je samen leert te geven. In een kerkdienst krijgt zo'n programmapunt een ritueel en liturgisch karakter. Dat is belangrijker dan of het wel efficiënt genoeg is.'

Op een ander moment koos ze juist voor vooruitkijken en loslaten, toen in 2012 de Haagse protestantse kerk een handreiking wilde maken over de sluiting van nogal wat kerkgebouwen. Met een paar anderen maakte ze een folder met teksten en gebeden over het verhaal van Jezus die Maria roept, op Paasmorgen. 'Zij werd bij name geroepen, de toekomst in, met alles wat ze achter zich moest laten. We wilden geen visiedocument, maar een pastorale handreiking over de beweging die óók eigen is aan de kerk: vooruit durven kijken, vanuit de hoop en verwachting durven te leven. Dat betekent onherroepelijk ook dat je moet loslaten wat was.'

Corebusiness

'De voortdurende vraag is: wat is het gedachtegoed dat je wilt bewaren? Als we een kerk worden waarin het niet meer over religie mag gaan,

Corrie van Duinen: 'Ook niet-meetbare dingen zijn van waarde.'

dan is het ook niet erg meer als die ophoudt te bestaan. Wat is onopgeefbaar en wat niet? Ik zag eens een foto van een spandoek van een Amerikaanse kerk, met alleen maar teksten als *feed the poor, fight racism* en als laatste: *Love God*. Niks visiedocumenten. Gewoon doen wie je bent, je corebusiness. Je moet in de kerk vasthouden aan waarin je gelooft, ook als het geen resultaat heeft. Dingen zijn van waarde en blijven dat, ook als ze niet meetbaar zijn.

Koningin Beatrix zei eens in een kersttoespraak: het instituut van de monarchie moet het

niet hebben van de populariteit, maar van continuïteit. Dat is precies waar de

kerk het ook van moet hebben. Het hoort niet bij het wezen van de kerk om mee te waaien met alle populaire winden. Corrie van Duinen besluit: 'Ik ga voor die continuïteit, dat vind ik spannend en leuk. En ik ga kijken hoe dat in mijn nieuwe gemeente in Noord-Holland, met andere mensen, weer vorm moet krijgen.'

MARGOT C. BERENDS

Afrikaanse vrolijkheid in r.-k. Marthakerk

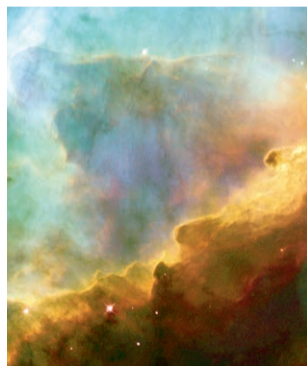
Wie wil eens dansen in de kerk? De Engelstalige Afrikaanse gemeenschap viert in de r.-k. Marthakerk groot feest op de feestdag van Maria Onbevlekt Ontvangen. Op het programma staan een viering, ontmoeting en ontspanning.

ZA. 8 DEC. 13-17 U. VRIJE INLOOP.

Lezing: inspiratie van Paus Franciscus

Paus Franciscus vindt Teilhard de Chardin (1881-1955) een inspirerende jezuïet. De Franse theoloog beschreef een proces van kosmische evolutie dat mensen een bewustzijn brengt en noemt dat een goddelijk proces. Zijn denken bracht hem in conflict met de Rooms-Katholieke Kerk. Paul Revis geeft een inleiding over Teilhard de Chardin en bespreekt de actuele relevantie van diens gedachtegoed. Revis is pedagoog, lid van Stichting Teilhard de Chardin, en auteur van boeken als 'De evolutie van brein en bewustzijn' (2009).

MA. 3 DEC. 19:30-21:15 U. € 7. CHRISTUS TRIUMFATORKERK. ORG. DEZINNEN.NL.

Geen 'Stille Nacht' zonder brassband

Kun je blijven stilzitten als het Leger des Heils kerstliedjes speelt? Oprichter van dit kerkgenootschap, William Booth, rustte het muziekkorps uit met koperen blaasinstrumenten. In de sfeer van Kerst spelen koor en brassband oude en moderne (meezing)liederen.

ZA. 22 DEC. 19 U. AMBACHTSGAARDE 198.

Lachen met Bosman in de Bethlehemkerk

God houdt wel van een geintje, betoogt theoloog Frank Bosman in zijn gelijknamige boek (2011). Hij praat erover in de Bethlehemkerk. Een avond vol humor en religie.

DO. 6 DEC. 19-21 U.

IN-DRUK

ALS IK DIT SCHRIJF WORDT IN BUURT EN kerkhuis Bethel gebeden en gezongen, wordt de Bijbel gelezen en worden vreemdelingen geherbergd. Eigenlijk niets bijzonders, want dat gebeurt zondag aan zondag in alle kerken. Alhoewel... vreemdelingen roepen ook onder kerkmensen tegengestelde reacties op. Het is de aanwezigheid van de vreemdelingen en het feit dat ze niet van ophouden weten in Bethel, waardoor de Haagse kerken ineens landelijk nieuws zijn.

Uiteraard hoop ik voor de familie Hayarpi dat mijn 'in-druk' achterhaald is als u dit leest. De gemiddelde Nederlander wordt al onrustig als een kerkdienst een kwartier uitloopt. De familie wacht als ik dit schrijf al 350 uur op een verlos-

EEN MACHTELOOS GEBaar?

send 'amen'. Niet alleen zij wachten, al die kinderen die hier geaard en geïntegreerd zijn, maar voor wie geen plaats is in onze herberg.

Het zingen, bidden en roepen om recht in 'Bethel' bepaalde mij bij de gelijkenis die Jezus vertelde, over een weduwe die zich het zwijgen niet liet opleggen. Omdat niemand voor haar opkomt, zoekt ze haar toevlucht bij een rechter. Maar die vindt haar lastig en negeert haar schreeuw om hulp. De man belichaamt voor mij de politici die bang zijn 'soft' over te komen of 'een verkeerd signaal' uit te zenden. Kinderrechten gelden ineens niet meer zodra ze in de categorie 'illegaal' zijn ondergebracht. Maar 'illegaal' of 'uitgeprocedeerd' is niemand

van nature. Dat is het gevolg van door ons bedachte regels. En onverlet blijft dat hij of zij 'een mens is als u', zoals in de heilige boeken staat. En in die boeken klinkt van Abel tot Jezus het roepen van machteloze mensen. 'Een lastig mens', vindt de rechter in Jezus' gelijkenis. Zoals ook die asielzoekers die een beroep op het recht doen om niet naar een onleefbare situatie teruggestuurd te worden. Tot drie maal toe heeft de rechter de familie Hayarpi in het gelijk gesteld. Het was de overheid die alles op alles heeft gezet hun recht ongedaan te maken. In 'Bethel' krijgen ze nu ruimte om te wachten en te hopen en wordt de roep om kinderrechten in liederen en gebeden omgezet.

Natuurlijk heeft de kerk geen macht om de politiek haar wil op te leggen en ze moet dat ook niet (meer) willen. Ze is als de weduwe in deze wereld, die er niet in berust dat haar rechtvaardige

klacht niet gehoord wordt. Een gemeente die de komst van het Rijk verwacht, blijft roepen en betuigen dat er gedaan moet worden wat gedaan moet worden! Anders verspeelt ze haar eerstgeboorterecht.

'Blijven bidden!', zegt Jezus tegen zijn discipelen. 'Kijk naar die weduwe.' In de kerkgeschiedenis heeft dat deels z'n vervolg gekregen in ochtend-, middag- en avondgebeden. In metten, lauden en vespers in de kloosters. In het gebed op de zondagmorgen en in bidstonden. Want waar het gebed, het roepen, het opnemen voor de ander stil valt, daar stelt Jezus de vraag of er nog wel 'geloof' is.

Politiek gesproken is de eindeloze dienst in Bethel een machteloos gebaar. Maar bedenk wel dat we met Kerst vieren dat de toekomst oplicht in een God die zich machteloos doet kennen.

ROB VAN ESSEN

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stads wijken	Kerkgebouwen	Tijd	zondag 2 december	zondag 9 december	zondag 16 december	zondag 23 december	24 december Kerstnacht	25 december	zondag 30 december	31/12 = (0). Overig 1/1
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Arjen Cuperus	ds Derk Stegeman	XJoline van Poppel	ds Christiaan Donner	in Grote Kerk	ds Christiaan Donner	ds Fokke Fennema	19u
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Adrie Sterrenburg	ds Leo de Leeuw	ds Chris Schreuder	ds Theo Hetteema	ds Casper van Dongen	ds Casper van Dongen	ds Lenie Vollebregt	19.30 (0)
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Julia van Stolberglaan 154	10.00	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Mark van der Laan	21u. ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Frans Gijzel	ds Jaap van den Akker
	Pax Christikerk Zwedenburg 99 Middin	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker	ds Jaap de Vreugd	ds Arenda Haasnoot		ds Peter Bakker	ds Nico van Splunter	
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Theo Hetteema	kringviering	ds Marius van Duijn	ds Bas Plaisier	ds Fokke Fennema	ds J. Veenhof	ds Rob van Essen	
Moerwijk/ Morgen-stond/ Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds René de Reuver	ds Nico den Bok	ds Jantine van Iersel-Veenhof	ds Bram Dijkstra Geuze		ds Bas Plaisier	ds Jantine van Iersel-Veenhof	
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal & Bergselaan 50	10.00	naar Maranathakerk	ds Lenie Vollebregt 15/12, 11u ✠ Sity Smedinga ♪	ds Martine Nijveld HA	ds Olivier Elseman ♪	19u. ds Martine Nijveld	ds Axel Wicke	✠ Sity Smedinga	19u. ds Martine Nijveld
	Maranathakerk 2e Sweelinckstraat 156	10.30	ds Martine Nijveld	ds Olivier Elseman	ds Axel Wicke S&T	ds Thomas Kraan	22u. ds Axel Wicke	ds Martine Nijveld	ds Axel Wicke	
Statenkwartier- O Duinoord Zeeheldenbuurt Regentessekwartier-N	Noorderkerk Schuijtsstraat 9-11	10.00	ds Wim Pera	ds Greet van 't Slot	ds Casper van Dongen	ds Henk van Laren	Ronald Mulder	ds Geertje Zomer	ds Geertje Zomer	
Vruchtenbuurt Bohemen	Bosbeskapel Bosbesstraat 5	10.00	ds Martin Koster	ds Nico Riemersma	ds Nico Riemersma	ds Paul Sanders	ds Nico Riemersma	ds Martin Koster	ds Martin Koster	
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem III straat 40	10.00	ds Michiel Aten	ds Nicolle Pronk	ds Wietske Verkuyl	ds Gerrit van Reeuwijk	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten S&T	
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds Nel van Dorp	ds Fokke Fennema	J. de Haan	ds Rob van Essen		ds Sibren Smits	ds Henk van Laren	
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Nicolle Pronk	ds Martin Koster	ds Nicolle Pronk	ds Jan Eikelboom	21u. ds David Schiethart	ds Nicolle Pronk	ds David Schiethart S&T	
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurr.Kokstraat 173	10.00 17.00	ds Jan Maasland HA	ds Jan Maasland Dienst aan Zee ds H. van Ark	ds Jan Maasland	ds Erick Versloot	22u ds Jan Maasland	ds Jan Maasland	A. Post	19u. ds Jan Maasland
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.30 17.30	ds Barend Weegink ds Jaap Quist	fM. v.d. Linden Bethelkerk	ds Barend Weegink ds J. Jongejan	ds H. de Graaff		ds Barend Weegink	ds J. Thijs	19u. ds Barend Weegink
Belgisch Park Statenkwartier-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds David Schiethart	ds Charlotte van der Leest	ds Leo de Leeuw cantate ♪	ds R. den Hertog	ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest ♪	ds O. Boonstra	19.30 ds Charlotte van der Leest (0), 10.30 idem
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00	ds Frederik van Harten	✠ Arjo van der Steen	ds Frederik van Harten		Arjo van der Steen ♪	ds Frederik van Harten ♪ 26/12, ds Ton Christ	ds M. van Oordt	ds Frederik van Harten (0)
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema	P. Vossegat-de Bruin	ds Attie Minnema	Ellen Verheul	21u. ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds C. Kühler	19.30 ds Attie Minnema
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	Mario Boelen	ds Willemijn van Dijk-Heij		ds Ton Zeeman	ds Theo Haitjema	ds Theo Haitjema		

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds Bert Karel Foppen ds J. van der Meijden	ds Bert Karel Foppen HA ds Bert Karel Foppen	ds L. Wullschlegler prof. W. Moehn	ds Bert Karel Foppen ds P. Veerman	21u. ds Bert Karel Foppen	ds Ad Vastenhoud ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen ds B. Haverkamp	19.30 ds Bert Karel Foppen (0)
	Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Wout Huizing	ds Karl van Klaveren	ds Jarek Kubacki	Willem van der Meiden	ds Karl van Klaveren	ds Heleen Joziase	ds Erik Cossee	
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Rienk Lanooy	ds J. Greven	ds Rienk Lanooy	ds G. van Aller	22.30 ds Rienk Lanooy	ds Rienk Lanooy	10.30 ds Rienk Lanooy cantate ♪	19.30 ds Rienk Lanooy
	Evangelische Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Fokke Fennema	ds Marian van der Meij-Steinstra ♪	ds Hanneke Allewijn	ds Axel Wicke	19.30 ds B. Heckel	ds Hanneke Allewijn ♪	Lukaskerk	
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Liesbeth van Hilten-Matthijsen	pasteur Hartman Out Sainte-Cène NL	pasteur Karel Blei	pasteur Hartman Out		pasteur Hartman Out	Jan la Grouw	
Overige kerken	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Pfr Hans Lücke	Pred Ulrich Thöle	Pfr Hans Lücke	Pfr Hans Lücke	15u. Pfr Hans Lücke 17u. Pfr Hans Lücke	Pfrin Margit Gill	Pred Ulrich Thöle	17u. Pfr Hans Lücke (0)
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Machteld van Woerden	ds Jannie Nijwening	ds Coos Wentholt	ds Jannie Nijwening	ds Jannie Nijwening	ds Jannie Nijwening		
	Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00		Thema: Licht en donker		Thema: De ogen van een kind				
	Ev. Broedergemeente Hernhutters Chasséstraat 1	10.00	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	jongeren	19u. zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen	17u. zr Christine Welschen (0)
	Haagse Dominicus Th. Swenckestraat 30	10.30	Thema: Welkom Henk Baars	X	Thema: Nieuwe wegen, Agnes Grond	X	21u. Ad de Gruijter	X	X	X
	Indon Ned Chr. kerk GKIN Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	13.30	ds Marla Winckler-Huliselan	zr Betty Tjipta Sari	ds Bas Plaisier	ds Deibby Janssens-Sahertian	X	15u. landelijke viering OLV Hemelvaartkerk	ds Stanley Tjahjadi	zr Betty Tjipta Sari (0)
	Kruispuntgemeenschap Hofzichtlaan 115	11.00	ds Jarel Kuback, ds Joop Zuur		Vergevingsdienst br Hans Koster			ds Fokke Fennema		
	Remonstrante kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Johan Goud	ds Reinhold Philipp	ds Antje van der Hoek	ds Martine Wassenaar	ds Antje van der Hoek	ds Reinhold Philipp		
	Gerf Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstraat 1	10.00	D.Groenendijk	ds Arnout Francke	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk		ds Jasper Klapwijk	ds Gerrit den Broeder	
Ziekenhuizen	HMC Bronovo Bronovolaan 5	10.00	ds Irene Visser	pastor Bertus Wessel	X	ds Engelen Hulsman	X	ds Irene Visser S&T	ds Engelen Hulsman	X
	Haga Ziekenhuis Leyweg 275	10.00	pater Bosco Beijik	ds Moritz Pfähler	ds David Schiethart	X	X	pastor Wim Hoefman	ds Yvonne Schoonhoven	X
	HMC Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor Guido Schürmann	ds Engelen Hulsman 12/12 ♪ pastor Guido Schürmann	pastor Bertus Wessel	pastor Elma Beerends	pastor Guido Schürmann	X	pastor Bertus Wessel	X
	HMC Antoniushove Banninglaan 1 Leids'dam	10.30	pastor Bertus Wessel	ds Irene Visser 12/12 pastor Bertus Wessel ♪	pastor John Batist	pastor Guido Schürmann	pastor Bertus Wessel	X	pastor Guido Schürmann	X
Dienstdoeren en slechthorenden	Franciscuskerk Nic Broeckhuijsenstraat 23	10.30	ds Robert Nangu	pastor Mieke Speckens	pastor Engel Leune	Roelof van Dijk	pastor Nanda de Hoop ♪		ds Joop Zuur	
	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor Sjeff Smit	ds Joop Zuur	pastor Hildegard Verbaarschot ♪	ds Robert Nangu	ds Mineke Kroes ♪	ds Mineke Kroes	ds Robert Nangu	
Dienst doven en slechthorenden	Koningkerk Br. Ingenhouslaan 4 Voorburg	10.00	ds Els van der Wolf-Kox		ds Jan van der Wolf			D. Rietveld-Hup		

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

<p>Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Elke zondag 8.30 Gesproken Holy Communion 10.30 Contemporary & Traditional (Holy Communion) Services with on 4th Sunday Anointing & Prayer for Healing,</p> <p>17.00 Wellspring Service. On 4th Sunday: Choral Evensong 13/4: 19.30 Service of Light & Communion 14/4: 9.30 Family Service 12.00 Three Hour Devotional Service 15/4 20.30 Lighting of the Easter 16/4 8.30 Holy Communion 10.30 Communion Service</p>	<p>American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1 9.45 am contemporary service 11.15 am traditional service</p> <p>Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7 Zo 10u eucharistie, zo 9/12 16u vesper,wo 5, 12, 19 12.30 middagviering zo 16/12 16u festival of nine lessons and cards, ma 24/12 21u, di 25 10.30, ma 31 17u vesper</p>	<p>Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 Zo 10u samenkomst</p> <p>Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 Zo 9u30 samenkomst</p> <p>Genootschap der Vrienden – Quakers Stadhouderslaan 8 Zo 10u30 stille samenkomst</p>	<p>Volle Evangelie Gem. Vredekerk Maartensdijklaan 126 zo 10u30 NL zo 19u Arabisch</p> <p>Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst</p>	<p>Leger des Heils Ambachtsgaarde 198 10u30 samenkomst met muziekcorps: 2 majoor Oetie Kaspers, 9 Envoy Trix Huisinga, 16 comm. Netty v.d. Harst, 23.majoor Johan van Gooswilligen, 30 Envoy Wim van Houten</p> <p>Zevende dag Adventisten Robijnhorst 197 Op zaterdag! 10u Bijbelstudie, 11u dienst 22/12 10.45 kerstzangdienst ds W. Altink, 24/12 18.30 zangdienst ds W.Altink</p>
--	---	--	--	---

Taizédiensten

<p>Buurt- en kerkhuis Bethel, Thomas Schwenckestraat 30 Elke maandag 19.30 Taizéavondgebed</p> <p>Elandstraatkerk Elke 1e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering</p> <p>Koningkerk Voorburg Elke 2e zaterdag van de maand 19u30</p>

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkparochievieringevangelisten.nl en www.rkdenhaag.nl

<p>Centrum, Parkstr. 65a H. Jacobus Maier Zo 9 u NL, 10u Lat, 12u15 NL 16u vespers</p> <p>Regentessekwartier Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 10.00 NL, 12u Sp</p>	<p>Schilderswijk, Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 11u</p> <p>Valkenbos, Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma di 10.30, za 10u</p>	<p>Haagse Hout, Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, Zo 11u</p> <p>Loosduinen, Loosd. Hoofdstr. 4, Kerk Maria van Eik & Duinen Di 10, za 17u (even maand), zo 10 u</p>	<p>Bezuidenhout Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, Za 17u30</p> <p>Waldeck/Kijkduin Aaltje Noorderwierstr. 4 H. Pastoor van Ars Do 10u, vrij 9u, za 17u (oneven), zo 10u30</p>	<p>Marlot Bloklandplein 15, Onbevlekt Hart van Maria, zo 9u30</p> <p>Leyenburg Leyweg 930 Emmaüskerk Zo 10u, za 13u</p>	<p>Zeeheldenbuurt Elandstraat 194 OLV Onbevlekt Ontvangen, zo 11u</p> <p>Scheveningen Scheveningsweg 233, H. Antonius Abt, Do 17 u, zo 10u30</p>	<p>Rijswijk Sir Winston Churchillaan 372 H. Benedictus & Bernadette, Za 19u, zo 9u30</p> <p>Rijswijk v. Vredenburgweg 69, H. Bonifatius Za 19 u, zo 11u</p>	<p>Deutsch Badhuisweg 35a Sonntags 10u30</p> <p>English Bezuidenhout - seweg 157 Sunday 10.00, 17.30</p> <p>Français Stoeplaan 4 Wassenaar Dim 17.00</p>	<p>Doordeweekse diensten: ■ Aandachtscentrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u stiltieviering ■ Evangelisch Lutherse Kerk elke wo 12.45 -13 u middaggebed</p>
---	--	--	--	---	--	---	---	--

Symbolen: ♪ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; ☞ voorganger met preekconsent; ✠ kerkelijk werker; ✎ proponent (ds i.o.); ☪ missionair pionier

AGENDA: DECEMBER

Voor adressen van kerken zie pagina 6.

Tips en aankondigingen kunt u opgeven via redactie@kerkinderhaag.nl of kerkinderhaag.nl. Op de website staan meer activiteiten vermeld dan in dit blad.

Kerstbazaars

Handgemaakte kerstballen, lichtjes, lekkernijen, tweedehands kerstspullen, speelgoed. Verlotingen. Za. 1, 10-15 u. ■ **Wijkgebouw De Vonk, Jurriaan Kokstraat 175 (naast Bethelkerk)**

Handgemaakte kerstkransen en -decoratie. Tweedehands spullen. Lekkernijen. Za. 1, 10-16 u. ■ **Deutsche Evangelische Gemeinde**

Sacred Songs

Festival met concerten en workshops over muziek uit diverse spirituele tradities. ■ **Nieuwe Kerk.** Workshop in zang en meditatie van oosters-orthodoxe muziek. Door zanger en koordirigent Aleksan Chobanov. Za. 1, 12-14 u. Oosters-orthodoxe gezangen door Divna Ljubojevic uit Servië. Za. 1, 20:30 u. Soefische qawwali-muziek door Shahzad Ali Khan uit Pakistan; inleiding door qawwali-kenner Shahid Suddle; soefieliederen door Salah Eddine Mesbah uit Marokko m.m.v. het Amsterdams Andalusisch Orkest. Zo. 2, 15:30 u. Kaarten aan de balie of via festivalsacredsongs.nl.

Leeszin

Gesprek voor 20-30'ers over het boek 'De verborgen impact' (Babette Porcelijn). Thema: gevolgen van onze consumptiecultuur. Door Zinzoekers. Opgave: stekjong@stekdenhaag.nl. Do. 13, 20:15 u. ■ **Café restaurant 'De Kade' (Dunne Bierkade 1A).**

Rouwverwerking

Lezing over omgaan met verlies en rouw. Door Manu Keirse, Vlaams klinisch psycholoog en auteur.

Do. 13, 19:30 u. ■ **De Toevlucht**

Kerst met orgel

Concert door Warner Fokkens. Za. 15, 20 u. ■ **Bergkerk**

De Zinnen

Kerstreceptie met o.a. Carel ter Linden, em. Kloosterkerkpredikant. Opgave: dezinnen.nl. Woe. 19, 19-22 u. ■ **Christus Triumfatorkerk**

Concert

Messiah van G.F. Händel. Door Residentie Bachkoor o.l.v. Jos Vermunt. Kaarten: bachensembles.nl.

Woe. 19, do. 20; 19:30 u. ■ **Kloosterkerk**

Retraite

Weekeinde bij de broeders van Sint Jan. Thema: 'Jezus wil in ons hart geboren worden en door ons de wereld in'. Door p. Johannes Pio. Opgave: willibrordushuis.nl.

Vr. 21-23, € 95 ■ **Oude Molstraat 35**

Kinderkerst

Voor 4-12-jarigen. Samenhang van kerstliedjes. Kerstverhaal live. Lekkers.

Zo. 23, 16:30-17:30 u. ■ **Kloosterkerk**

Oeral

Russische en Oekraïense kerstliedjes (liturgie en folklore) door het mannen- Oeral Kozakkenkoor o.l.v. Gregor Bak, m.m.v. Oekraïens folkloristisch ensemble Uzory.

Za. 23, 14:30-16:30 u. € 18,50 ■ **Antonius Abtkerk**

Kerstmuziek

Klassieke kerstkoorwerken door 'De Byrds'. Organist: Bert van Stam. Samenhang. Na afloop glühwein met krentenbrood.

Zo. 23, 17-18 u. ■ **Maranathakerk**

Twee eeuwen Stille Nacht

Met korting naar concert van Ciconia Consort

Dit jaar bestaat het lied Stille Nacht precies 200 jaar. Het Ciconia Consort houdt een concert met een speciale uitvoering van dit lied, de Pastoralmesse van Karl Kemper, de Cantique de Noël van Adolphe Adam, en liederen van Sibelius, Schumann en Schubert.

Biedermeier

Stille Nacht is bedacht door de zangfamilie Strasser en organist Karl Mauracher. Het klonk voor het eerst op Eerste Kerstdag 1818 in de St. Nikolauskerk in het Oostenrijkse Oberndorf. Een groter publiek hoorde het op de kerstmarkt en het concertgebouw in Leipzig. Toen Stille Nacht koning Friedrich Wilhelm IV ter ore kwam verwerfde het sterrenstatus. Inmiddels heeft het lied 140 vertalingen.

Aan die populariteit heeft Biedermeier bijgedragen: een Duits-Oostenrijkse kunstcultuur die zich tussen 1815 (het Weens Congres) en 1848 (het Duitse revolutiejaar) over Europa verspreidde. Huiselijke gezelligheid kwam in zwang en thuis musiceren werd een geliefd tijdverdrif. In woonkamers werden zithoekjes ingericht en werden plantjes op de vensterbank gezet. Kerstfeesten werden thuis doorgevierd en kregen niet-religieuze kenmerken. De Kerst-mis in de kerk werd Kerstmis met familie en nieuwigheden: de kerstboom met het kerstkind, Stille Nacht naast Oh Denneboom. In 1816 beschreef Ernst Hoffmann in het sprookje 'De Notenkraker en de Muizenkoning' op aanschouwelijke wijze het gebruik om kinderen met kerstmis cadeautjes te geven.

Korting

Het Ciconia Consort o.l.v. dirigent Dick van Gsteren houdt een Biedermeier kerstconcert in de Nieuwe Kerk. Speciale gasten: Wendeline van Houten

(sopraan), Talitha van der Spek (mezzo sopraan), Jean-Léon Klostermann (tenor) en Nanco de Vries (bas/bariton).

Lezers van KDH krijgen 20% korting (geen € 30 maar € 24). Kaarten online via zuiderstrandtheater.nl, lezerscode 1621Cico. Telefonisch via 070 88 00 333, code 'korting Kerk in Den Haag'.

ZO. 16 DEC. 15 UUR. NIEUWE KERK.

Kind en koninkrijk

In het evangelie vertelt Jezus dat je kind moet worden om in het Koninkrijk van God te komen. Hoe kun je kind, koninkrijk en God opvatten? In het licht van de Advent deelt pater Thomas hierover zijn gedachten. Hij probeert zich hierbij te verplaatsen in de ervaringen van moeder Maria.

ZO. 4 DEC. 19:30-20:30 U. BROEDERS VAN SINT JAN, OUDE MOLSTRAAT 37.

PERSONALIUM

Jan Schinkelshoek geridderd

Jan Schinkelshoek, oud-Kamerlid, in allerlei rollen werkzaam rond het Binnenhof en voor *Kerk in Den Haag* actief als voorzitter van het uitgeversberaad, heeft een koninklijke onderscheiding gekregen. Schinkelshoek werd geridderd voor tal van maatschappelijke en kerkelijke functies. Zo is hij voorzitter van de algemene kerkenraad van de Protestantse Gemeente 'op' Scheveningen, voorzitter van de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (verantwoordelijk voor de actie Kerkbalans), lid van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving en afgevaardigde van de Protestantse Kerk naar de Conference of European Churches (CEC). Hij was jarenlang voorzitter van de wijkkerkenraad van de Nieuwe Badkapel en lid van het deputaatschap communicatie van de PKN. Een tijdlang schreef Schinkelshoek columns voor *Kerk in Den Haag*, waaronder zijn legendarische serie 'Van voren af aan', waarin hij de Bijbel van begin tot eind doorlas en besprak.

Zang, verhaal en kerststal in Maria van Eik en Duinen

Wie goed in kerst-stemming wil komen, kan meedoen aan de volkskerstzang in de kerk Maria van Eik en Duinen. Bezoekers kunnen zich aansluiten bij de samenzang van bekende kerstliederen, de kleine stalletjes en grote kerststal bewonderen, luisteren naar het kerstverhaal van diaken Jos van Adrichem, en naar muziek van Harmonie Tavenu.

ZONDAG 16 DEC. 16 U.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

December 2018, jaargang 22, nr. 211

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de rooms-katholieke parochie Maria Sterre der Zee.

Contact:
redactie@kerkinderhaag.nl
hoofredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 48 94 10 47
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Hoofredacteur: Margot C. Berends
Eindredacteur: Robert Reijns

Redactie: Margot C. Berends (tekstredacteur), Rob van Essen, Hans Hemmes, Greet Kappers, Rienk Lanooy, Marijke Witteman.
Meelezers: Jaap van den Berg, Irna van der Wekke.

Redactionele medewerkers: Henriëtte Boerma, Hans Hemmes (kerkdiensten), Paul Schott, Margriet Quarles van Ufford (PGG).

Overige medewerkers: Rogier Chang (fotografie), Eric van den Berg (website), Matthijs Termeer (fotografie), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).
Druk: Opmeer Drukkerij bv.

ADVERTENTIES:

KERKINDENHAAG.NL/ADVERTEREN
E-MAIL: ADVERTEREN@KERKINDENHAAG.NL
TEL.: 06 12 31 30 53 (ROBERT REIJNS)

Los postabonnement:
€ 19,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

PERSONALIUM

Henk van Zoelen

Henk van Zoelen is sinds 1 september aangesteld als lid van het Pastoraal Team van de Parochie Maria Sterre der Zee. Van Zoelen (53) is op 10 november gewijd tot diaken. Hij zet zich in de parochie met name in voor de Parochiële Caritas Instelling (PCI), jongeren en (vanuit het Multicultureel Ontmoetingscentrum Schilderswijk) migranten.

Orgelconcert voor Siegfried Reda

Op 13 december 1968 overleed Siegfried Reda, die (de lutherse) orgelmuziek wereldwijd vernieuwde. Kort voor zijn sterfdatum is er in de Kloosterkerk een concert ter nagedachtenis aan zijn leven en werk. Met het Duitse kamerkoor Vox Avis onder leiding van kleindochter Elisabeth Reda, organist Gijs Burger (Petrikirche in Mülheim a/d Ruhr, waar Reda organist was), en Kloosterkerkorganist Geerten van de Wetering. Reda en Burger geven een korte inleiding.

ZA. 8 DEC. 20:15 U.

Wende
uitvaartzorg

wanneer het
leven een
wending neemt...

Gesina Versteeg

070 397 15 77 | www.wendeuitvaartzorg.nl
samen@wendeuitvaartzorg.nl

Prijzen voor boek Haagse diaconie

Het vorig jaar verschenen boek 'Diaconie: vijf eeuwen armenzorg in Den Haag' door historicus Jurjen Vis heeft de *Die Haghe prijs* gewonnen: de prijs voor het beste en meest originele

boek over de geschiedenis van Den Haag. Het boek geeft een treffend beeld van de geschiedenis en actualiteit van de armenzorg in deze stad. Het werk is een bijdrage

aan de sociale geschiedenis vanuit een kerkelijke invalshoek, eeuwenlang de belangrijkste zorgverlener. De uitgave verscheen in een tijd waarin de discussie over de beste vorm van ondersteuning van mensen in armoede actueel is en de rol van de kerken bij die ondersteuning weer groeit.

De *Die Haghe Prijs* wordt elke 2 jaar uitgereikt op initiatief van de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe en Vrienden van het Haags Historisch Museum.

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN. OPNAMEN EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

Wek me als het lente is

Na de oogst van fruit en groente
kruip je bij de open haard,
met het schoongemaakt geschoente,
wachtend op de witte baard.

Maandenlang ben ik verkouden.
Is dit nou geen mooi seizoen
om een winterslaap te houden,
net zoals de beren doen?

Strakjes tot de lente lijnen.
Oudjaar, Sinterklaas en Kerst:
commerciële vreetfestijnen,
alles in één maand geperst.

Januari, februari.

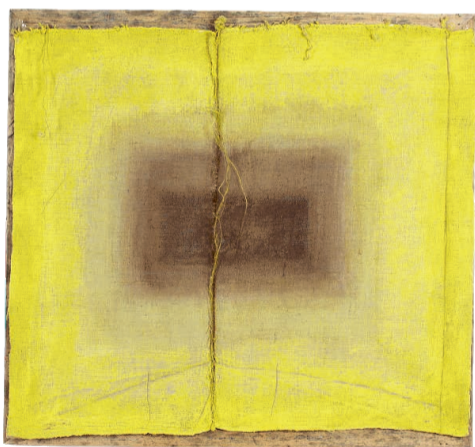
Altijd weer hetzelfde lied.

Veel Elfstedentochtbarbarie,
maar die tocht zelf komt er niet.

Ik wil echt geen feesten kapen,
maar ik zit vol ergernis.

Welterusten, ik ga slapen.

Wek me als het lente is.

Kunst in Adventstijd: 3D in de Kloosterkerk

Françoise Stoop exposeert in de Kloosterkerk kunstwerken met veel licht en kleur. De tentoonstelling sluit aan bij het thema 'In het licht van Jesaja' dat in de Adventsvieringen centraal staat. De kunstenaar laat zich inspireren door het Hollandse landschap, met verticale bomenrijen en horizonlijnen. Ze schildert in subtiele kleuren op lohangend jute, grove stof van goudachtig glanzende bastvezels, variërend in kleur en dikte.

Stoop gebruikt graag de eenvoud van Piet Mondriaans latere composities: oneindigheid en strenge ordening. Maar anders dan bij hem, zijn haar doeken niet opgespannen. Ze hangen los binnen een raamwerk of zijn cromheen geboetseerd als reliëfs.

Het materiaal en de driedimensionaliteit geven de kunstwerken eigenzinnigheid, een zekere vrijheidsdrang, alsof het elk moment uit de lijst kan springen. Zoals het licht van Advent.

EXPOSITIE VANAF ZONDAG 2 DECEMBER.

Tien jaar Mama Verhalen Koor

'De Mama's zijn gewoon lekker gek'

REPORTAGE Al tien jaar maakt het Mama Verhalen Koor uit het leven gegrepen liedjes over de eigen ervaringen van de leden: vrouwen uit alle lagen van de Haagse samenleving. 'Ze zingen hun eigen levenslied.'

'Er is geen gêne' bij het Mama Verhalen Koor.

Op een woensdagmorgen scharen twintig vrouwen zich in de centrale ruimte van de Lukaskerk in een halve cirkel. Zodra muzikant en muziekdocent Marion de Laat de eerste klanken aan haar accordeon onttrekt, gebeurt er iets met het gezelschap. De vrouwen, op het eerste gezicht willekeurige dames, veranderen in het Mama Verhalen Koor. Geen professionele koordiva's met sterallures, maar gelijkgestemde moeders en oma's uit alle windstreken, die zingen over wat het leven hun aan lief en leed toebedeelt.

Het koor bestaat uit vijftientig tot dertig dames van diverse achtergrond en afkomst, die elkaar gevonden hebben in het zingen van zelfgeschreven Nederlandstalige liedjes. Tien jaar geleden begon het Mama Verhalen Koor als project in de Schilderswijk en Transvaal, met als doel de sociale samenhang en het 'burgerschap' van de bewoners te vergroten. Daar bleef het niet bij – jazz-zangeres Astrid Serieese wierp zich op als artistiek leider en het koor maakte zijn opwachting op het Crossing Border Festival. Tien jaar later

treeden de vrouwen vier keer per jaar op in bejaardentehuizen en komen ze wekelijks samen in de Lukaskerk. Doel: het smeden van eenheid tussen vrouwen van verschillende culturen en gezindten.

In je uppie

Dat gebeurt door elkaar verhalen te vertellen uit het eigen dagelijks leven en daar liedjes over te maken. Titels als 'Malle Mama's' ('Moeder zijn in je uppie, dat valt niet mee'), 'Ja, het komt heus goed' en 'Kleurrijke Mama's' ('Ook al ben ik wit, zwart, bruin of pimpelpaars') geven een beeld van wat deze vrouwen zoal meemaken. De Indonesische Sonja Pierie, naar eigen zeggen manussje van alles van het koor: 'We hebben een soort levenslust.'

De Laat, sinds vijf jaar artistiek leider: 'Ze zingen hun eigen levenslied, dat is het bijzondere van dit koor. Het is een unieke sfeer die we hebben. Iedereen hoort erbij, iedereen kan zijn verhaal kwijt. Er is geen gêne, het gaat op een natuurlijke manier.'

Vraag dat maar aan Els Walter uit Voorburg. 'We delen hier veel, daar nemen we ook de tijd voor. Het is geen haast-haast-haast.' Walter beschouwt zichzelf als 'helemaal niet zo'n zanger', maar dat is volgens haar geen bezwaar. 'Je wordt op niks getest, ook niet of je een tenor bent of een sopraan of wat ook. Het is fijn om erbij te horen. Ik kijk uit naar de woensdag.'

De Voorburgse bracht de beginselen van de Nederlandse taal bij aan Zari Rajaei, een Iraanse die

'We hebben een soort levenslust'

verantwoordelijk is voor de tekst van 'Mama Zari's wens'. In het lied vertelt Mama Zari over een onbekend kind dat naar haar zwaait, als metafoor voor het overstijgen van culturele en religieuze verschillen. 'Het zou mooi zijn als alle mensen als kinderen denken', zegt Rajaei met zachte stem.

Bloot douchen

Het Mama Verhalen Koor schrikt niet terug voor stevige thema's. Eigen ervaringen van de leden vormden de basis voor een mini-opera over huiselijk geweld en adoptie, opgevoerd in een gevangenis en een klooster. Maar ook lieflijker onderwerpen als een bezoek aan het strand en de eerste keer bloot onder de douche komen aan de orde. Alle teksten worden aangedragen door de vrouwen zelf en op muziek gezet door Marion de Laat. 'Eigen teksten zijn veel intiemer, persoonlijker', meent Els Walter. En het is belangrijk voor het leren van de taal. Volgens Sonja Pierie hebben al verschillende vrouwen hierdoor werk kunnen vinden. En niet alleen dat. 'Het is een soort sociaal gebeuren.'

Daar sluit de Egyptische Nifessa Morsy zich bij aan. Wat volgens haar het geheim van het koor is? 'Verschillende culturen. En ze zijn aardig.' Of, zoals Marije Kerling het omschrijft: 'De Mama's zijn gewoon lekker gek.'

MATTHIJS TERMEER

Kerstnacht Grote Kerk: 'Doe elkaar goed, geen kwaad'

AGENDA Wat kan Kerst ons bieden, behalve mooie kerstcadeaus? 'Het goede leven', zegt predikant Jacob Korf, die met collega Christiaan Donner en koordirigent Eric Kruit aan het programma werkt voor de kerstnachtviering in de Grote Kerk.

Korf: 'Een op de vijf jongeren denkt weleens aan zelfmoord. Veel 20-30'ers raken verstikt door hun enorme prestatiedrang en faalangst. We willen alsmaar beter en intelligenter worden, excelleren. Dan voelen we ons veel waard. In die zin verschillen we weinig van Adam, die zich in het scheppingsverhaal blindstaart op die ene onbereikbare boom. Aan een leven in het paradijs had hij niet genoeg, maar de vrucht van die boom maakte hem niet beter of gelukkiger.'

In het kerstverhaal scheidt God het toonbeeld van wijsheid en goedheid in een statusloos kind. Het is belangrijk om te beseffen dat onze eigenwaarde niet afhangt van status, maar van medemenselijkheid. Doe elkaar goed, geen kwaad.'

Tijdens de viering komen jongeren zelf aan het woord en geeft moeder Maria een boodschap. Jezus' geboortefeest wordt verder gevierd met

dans, zang, piano, orgel, viool, trompet, klarinet. Organisatie: Christiaan Donner en Jacob Korf (predikanten), Eric Kruit (muziek).

MAANDAG 24 DECEMBER, 22-23:00 U. KERK OPEN OM 21 U. SAMENZANG OM 21:30 U. GLÜHWEIN EN CHOCOMELK NA AFLOOP.

Amadeus zoekt steun voor hartritmeapparaat

Hoewel de Bethelkerk (Loosduinen) nu buurtcentrum Amadeus is, zetten voormalige kerkgangers zich onverminderd in voor buurtbewoners. Onder andere met een geldinzameling voor een 'AED', een apparaat voor aan de buitenmuur aan het kerkgebouw, dat het hart na een plotselinge stilstand met elektrische schokken op ritme brengt. Prijskaartje: € 1.499.

Voor donaties: bankrekeningnummer NL 84 ABNA 081 8652 373 t.n.v. Stichting Amadeus Den Haag.